

La flotta e la tecnica di combattimento dei Veneti

12 (1) Erant eiusmodi fere situs oppidorum, ut posita in extremis lingulis promunturiisque neque pedibus aditum haberent, cum ex alto se aestus incitavisset, quod bis accidit semper horarum duodenarum spatio, neque navibus, quod rursus minuente aestu naves in vadis adfluctarentur. **(2)** Ita utraque re oppidorum oppugnationi impediabatur. **(3)** Ac si quando magnitudine operis forte superati, extruso mari aggere ac molibus atque his oppidi moenibus adaequatis, suis fortunis desperare coeperant, magno numero navium adpulso, cuius rei summam facultatem habebant, omnia sua deportabant seque in proxima oppida recipiebant: **(4)** ibi se rursus isdem opportunitatibus loci defendebant. **(5)** Haec eo facilius magnam partem aestatis faciebant, quod nostrae naves tempestatibus detinebantur summaque erat vasto atque aperto mari, magnis aestibus, raris ac prope nullis portibus difficultas navigandi.

13 (1) Namque ipsorum naves ad hunc modum factae armataeque erant: carinae aliquanto planiores quam nostrarum navium, quo facilius vada ac decessum aestus excipere possent; **(2)** prorae admodum erectae atque item puppes, ad magnitudinem fluctuum tempestatumque accommodatae; **(3)** naves totae factae ex robore ad quamvis vim et contumeliam perferendam; **(4)** transtra ex pedalibus in altitudinem trabibus, confixa clavis ferreis digiti pollicis crassitudine; **(5)** ancore pro funibus ferreis catenis revinctae; **(6)** pelles pro velis alutaeque tenuiter confectae, sive propter lini inopiam atque eius usus inscientiam, sive – quod est magis veri simile – quod tantas tempestates Oceani tantosque impetus ventorum sustineri ac tanta onera navium regi velis non satis commode posse arbitrabantur. **(7)** Cum his navibus nostrae classi eiusmodi congressus erat, ut una celeritate et pulsu remorum praestaret, reliqua pro loci natura, pro vi tempestatum illis essent aptiora et accommodatiora. **(8)** Neque enim iis nostrae rostro nocere poterant (tanta in iis erat firmitudo), neque propter altitudinem facile telum adigebatur, et eadem de causa minus commode copulis continebantur. **(9)** Accedebat ut, cum saevire ventus coepisset et se vento dedissent, tempestatem ferrent facilius et in vadis consistere tutius et ab aestu relictas nihil saxa et cautes timerent; quarum rerum omnium nostris navibus casus erant extimescendi.

14 (1) Compluribus expugnatis oppidis Caesar, ubi intellexit frustra tantum laborem sumi neque hostium fugam captis oppidis reprimi neque iis noceri posse, statuit expectandam classem. **(2)** Quae ubi convenit ac primum ab hostibus visa est, circiter ducentae viginti naves eorum paratissimae atque omni genere armorum ornatissimae profectae ex portu nostris adversae constiterunt. **(3)** Neque satis Bruto, qui classi praeerat, vel tribunis militum centurionibusque, quibus singulae naves erant attributae, constabat quid agerent aut quam rationem pugnae insisterent. **(4)** Rostro enim noceri non posse cognoverant; turribus autem excitatis tamen has altitudo puppium ex barbaris navibus superabat, ut neque ex inferiore loco satis commode tela adigi possent et missa a Gallis gravius acciderent. **(5)** Una erat magno usui res praeparata a nostris, falces praeacutae insertae adfixaeque longuriis, non absimili forma muralium falcium. **(6)** His cum funes qui antemnas ad malos destinabant, comprehensi adductique erant, navigio remis incitato praerumpeban-

tur. (7) Quibus abscessis antennae necessario concidebant, ut, cum omnis Gallicis navibus spes in velis armamentisque consisteret, his ereptis omnis usus navium uno tempore eriperetur. (8) Reliquum erat certamen positum in virtute, qua nostri milites facile superabant, atque eo magis quod in conspectu Caesaris atque omnis exercitus res gerebatur, ut nullum paulo fortius factum latere posset; (9) omnes enim colles ac loca superiora, unde erat propinquus despectus in mare, ab exercitu tenebantur.